

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-03-28

Vår referens

Jörgen Dehlin

Verksamhetscontroller

jorgen.dehlin@malmö.se

Remiss Socialdepartementet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

STK-2023-1659

Sammanfattning

Socialdepartementet har erbjudit Malmö stad att yttra sig kring betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). Arbetsmarknads- och socialnämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har yttrat sig i ärendet. Stadskontoret delar nämndernas bedömningar och inkluderar dessa i förslaget till yttrande där syftet med betänkandet välkomnas. Kommunen har dock vissa synpunkter bland annat vad gäller beslut om var den unge ska vistas under vårdtiden. Vidare har kommunen synpunkter på vilka instanser som bör ha ansvar för tillståndsgivning, på återkallelser av tillstånd till familjehem och på att familjehemsvård i första hand ska övervägas för unga i åldern 18–20. Malmö stad har också synpunkter på förslaget att en särskild kunskapsbedömning ska göras vid varje placering och varje skolbyte. Kommunstyrelsen föreslås godkänna förslaget till yttrande och skickar yttrandet till Socialdepartementet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslaget till yttrande och skickar yttrandet till Socialdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Socialdepartementet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)
- För barn och unga i samhällsvård - Volym 1 (SOU 2023:66)
- För barn och unga i samhällsvård - Volym 2 (SOU 2023:66)
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott beslut 240214 § 29
- Remissvar gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 240223 § 31
- Grundskolenämnden beslut 240221 § 26
- Remissvar grundskolenämnden
- Remissvar arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 240228 § 59
- Förslag till yttrande KSAU 240402 Remiss Socialdepartementet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240402 Remiss Socialdepartementet - För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-02

Kommunstyrelsen 2024-04-10

Beslutet skickas till

Socialdepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Stadskontorets handläggare

Ärendet

I oktober 2021 gav regeringen i uppdrag åt en särskild utredare att se över och föreslå åtgärder för hur kvaliteten i vården kan öka när barn och unga placeras i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (HVB), inklusive särskilda ungdomshem. Uppdraget har varit att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård. Utredaren har fått i uppdrag att bland annat lämna förslag på:

- hur kvaliteten i vården av barn och unga som placeras utanför det egna hemmet kan säkerställas
- hur stödet till barn och unga kan förbättras sedan vård utanför det egna hemmet har upphört
- analysera familjehemmens förutsättningar att ge god vård och föreslå hur tillgången till fler lämpliga familjehem kan öka
- analysera och föreslå hur kunskapen om kvaliteten i vården kan öka lokalt och nationellt och föreslå lämpliga åtgärder eller författningsändringar

- se över vårdkedjan som helhet och i specifika delar kring familjehemsvården, institutionsvården, eftervården, barns delaktighet och uppföljningen av vården

Regeringen vill nu ha synpunkter på förslagen och betänkandet i allmänhet och har bjudit in ett antal intressenter – däribland flera kommuner – att lämna synpunkter. Ärendet har remitterats till arbetsmarknads- och socialnämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Nämndernas synpunkter biläggs i sin helhet ärendet. I handläggningen av ärendet har stadskontoret använt kompetenser inom utredning, juridik och socialtjänst.

Sammanfattning av betänkandet

Utredningen innehåller ett stort antal lagförslag och utvecklingsförslag som berör staten, regionerna och kommunerna på olika sätt. Här sammanfattas de av förslagen som berör den kommunala verksamheten i störst utsträckning.

Övergripande förslag

- Begreppet ”sambhällsvård” införs. Utredningen föreslår att begreppet sambhällsvård införs i socialtjänstlagen. Begreppet är en benämning för vård av barn och unga i familjehem, stödboende, hem för vård eller boende (HVB), vård i enskilt hem eller vård i det egna hemmet. Begreppet utgår från det särskilda sambhällsansvar som följer av ett beslut om heldygnsvård av barn och unga.
- En ny nationell uppföljningsstruktur. Utredningen bedömer att staten behöver ta ett större ansvar för styrning av och stöd för sambhällsvården av barn och unga. Därför föreslås att Socialstyrelsen får ansvar för en ny nationell uppföljningsstruktur baserad på information från kommunerna, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Statens institutionsstyrelse (SiS), samkörning av register samt barns och ungas egna erfarenheter.
- Förtydligande av vad ”god vård” ska innefatta. Enligt förslaget ska ”god vård” bland annat innefatta att vården utförs med omtanke, att den unge får stöd, råd och hjälp utöver det som ges genom placeringen och att den unge får utbildning, hälsovård och tandvård.
- Förslag om beslut om vistelse. Utredningen ser ett behov av att formalisera beslut om var barn och unga ska vistas under vårdtiden. Detta ska motverka omotiverade omplaceringar och göra barn och unga mer delaktiga i besluten.
- Förslag om stöd till vårdnadshavare. Socialnämnden ska enligt förslaget ansvara för att ge vårdnadshavare råd, stöd och hjälp när ett barn vårdas utanför det

egna hemmet. När ett barn vårdas för första gången föreslås socialnämnden verka för stöd i minst två år.

- Förslag om en särskild barn- och ungdomshandläggare. En särskild barn- och ungdomshandläggare föreslås införas för att tydliggöra att en sådan ska finnas oavsett placeringsform eller ålder på den placerade.

Förslag om familjehem

- Utvidgad enhetlig definition av familjehem. Utredningen föreslår att definitionen av familjehem ändras så att stadigvarande vård inte längre ska vara en förutsättning för familjehem. Beskrivningen av jourhem i socialtjänstlagen föreslås tas bort. Den enhetliga definitionen familjehem kompletteras med familjehemskategorierna nätverkshem, allmänt familjehem, förstärkt familjehem och jourhem. Alla kategorier föreslås omfattas av samma regler vad gäller rätt till exempelvis utbildning, handling och ersättning för förlorad arbetsinkomst.
- Utökat stöd till familjehem. Utredningen anser att stöd till familjehem är viktigt för god kvalitet i vården. Förslaget är att socialnämndens ansvar för sådant stöd behöver bli tydligare: utbildning, handledning och stöd ska ges särskilt intensivt under det första året och i särskild omfattning till förstärkta familjehem och jourhem. Stöd ska dessutom finnas tillgängligt även under kvällar och helger.
- Förslag om nätverkshem. Utredningen föreslår att socialnämnden ska undersöka om barnet eller den unge kan vårdas hos någon i sitt nätverk. I förslaget ligger att socialnämnden alltid ska inleda utredning om någon har anmält intresse för att få tillstånd att bli nätverkshem. Utredningen föreslår också att bestämmelsen om att nämnden ska överväga nätverkshem förstärks och att regeringen ingår en överenskommelse med Sveriges kommuner och regioner (SKR) för att öka kommunernas användande av nätverkshem.
- Krav på tillstånd för familjehem. Utredningen föreslår att tillståndet ges av socialnämnden i den kommun som avser att placera någon under 21 år i hemmet. I annat fall ges tillstånd av socialnämnden i hemmets hemkommun. Tillståndet föreslås upphöra att gälla efter tre år om ingen placerats i hemmet eller tre år efter det att den senaste placeringen i hemmet har upphört. Ett tillstånd i kategorin nätverkshem upphör att gälla direkt när det inte längre finns någon placering i hemmet.
- Nationellt register för familjehem. Utredningen anser att socialnämnderna ska få bättre förutsättningar att överblicka vilka familjehem som finns tillgängliga.

Förslaget är därför att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska ansvara för ett nationellt register över familjehem med undantag för nätverkshem.

Förslag om kunskapsbedömning och utbildning

- Särskild kunskapsbedömning. Utredningen föreslår att en ny bestämmelse införs i 3 kap. skollagen enligt vilken skolan ska genomföra en särskild kunskapsbedömning i samband med att samhällsvård inleds, när skolplikten inträder och vid byte av skolenhet. Vid behov ska skolan skyndsamt planera extra anpassningar eller göra en utredning om behov av särskilt stöd. Socialnämnden ska underrätta skolan om behovet av en kunskapsbedömning.
- Övriga förslag om utbildning. Utredningen föreslår att socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats senast en vecka från det att samhällsvård inletts. Hälsobesök inom elevhälsan ska erbjudas vid behov när samhällsvård av barn och unga inleds.

Förslag om när vården upphör och efter vården

- Skyldighet att pröva behov av fortsatt vård. Utredningen föreslår en skyldighet för socialnämnden att pröva behovet av fortsatt vård inför att den unge fyller 18 år. Vid prövningen ska en sammantagen bedömning av barnets egen inställning till fortsatt vård och förmåga att leva ett självständigt liv vara avgörande.
- Vistelsekommunen ska ge stöd upp till 25 års ålder. Utredningen föreslår att det från 16 års ålder ska ingå i en skälig levnadsnivå att få känslomässigt stöd och stöd i frågor som rör boende, utbildning och arbete. Stödet ska kunna ges upp till 25 års ålder och det är vistelsekommunen som ansvarar för att ge stödet.
- Placeringskommunen föreslås ansvara för stöd när barnet flyttar hem. Socialnämnden ska erbjuda barn och vårdnadshavare råd och stöd för det särskilda behov som uppstår när barnet flyttar hem till vårdnadshavaren efter att samhällsvården upphört. Placeringskommunen ansvarar för att ge stödet.

Sammanfattning av utredningens konsekvensbeskrivning

Förslagen i betänkandet är enligt utredningen baserade på vad utredningen bedömer är bäst för barn och unga. Förslagen bedöms leda till en förbättrad samhällsvård för barn och unga och bättre förutsättningar efter avslutad vård. Förslagen bedöms även minska risken för att barn och unga utsätts för eller begår brott när de är i samhällsvård eller efter att vården har upphört.

Utredningen bedömer att förslagen på sikt innebär en kostnadseffektivisering för samhället och sannolikt till viss del är självfinansierande men att det saknas tillräckligt tillförlitliga underlag för att göra helt säkra kalkyler. Bedömningen är att förslagen under alla omständigheter kommer att behöva finansieras initialt. Förslagen beräknas innebära 66 miljoner i engångskostnader för staten och ungefär 540 miljoner i permanenta kostnader för staten, kommunerna och regionerna.

Förslagen bedöms enligt utredaren inte ha några negativa konsekvenser.

Nämndernas yttranden

Här sammanfattas yttrandena från arbetsmarknads- och socialnämnden, grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Nämndernas yttranden biläggs i sin helhet ärendet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Arbetsmarknads- och socialnämnden välkomnar utredningens syfte att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård.

Nämnden bedömer att förslagen – framför allt när de läses som en helhet – kan bidra till syftet att säkerställa trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård för placerade barn. Nämnden har dock vissa synpunkter vad gäller bland annat beslut om var den unge ska vistas under vårdtiden, att olika instanser ska ha ansvar för tillståndsgivning och återkallelser av tillstånd till familjehem samt att familjehemsvård i första hand ska övervägas för unga i åldern 18–20.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig bakom bedömningen att utredningens förslag innebär ambitionshöjningar inom flera områden för kommunerna och därigenom även förväntas generera kostnadsökningar. Nämnden utgår från att finansieringsprincipen tillämpas. I sammanhanget noterar nämnden att utredningen gjort beräkningar som enligt nämndens bedömning verkar peka på för låga kostnader: dels vad gäller dygnskostnader för familjehem och stödboende, dels vad gäller de ökade lönekostnader som skulle uppstå i samband med de utbildningskrav som förslagen i utredningen föranleder.

Grundskolenämnden

Grundskolenämndens generella bedömning är att utredningen är gedigen och de förslag som föreslås är välgrundade. Särskilt positivt är att både barn och vårdnadshavare har inkluderats i utredningen. En viktig aspekt i utredningen är förtydligandet att

Socialstyrelsens skyldigheter innebär ”God vård med omtanke”, vilket inkluderar barnets skolgång.

Utredningen föreslår att socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats snarast efter att vård har inletts. Vidare föreslås en lagändring i skollagen (2010:800) i syfte att stärka rätten till skolgång genom att en särskild kunskapsbedömning genomförs i samband med att barn placeras i samhällsvård. Grundskolenämnden bedömer att förslagen främjar kunskapsutvecklingen för barn i samhällsvård och stärker likvärdigheten.

Grundskolenämnden konstaterar att det av utredningen inte framkommer några ökade kostnader som tillfaller grundskolenämnden. Nämnden gör dock bedömningen att förslag på översyn av dygnspris för samhällsvård samt höjda kompetenskrav för personal inom institutions- och öppenvård kan leda till ökade kostnader för Malmö stad i övrigt.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden lämnar synpunkter på de förslag som berör kapitel 10 (”En väl fungerande skolgång”) och på betänkandets konsekvensanalys.

Nämnden avstyrker förslaget 10.5.2 om att en särskild kunskapsbedömning ska göras vid varje placering och varje skolbyte och anser att bestämmelsen bör formuleras om. Därmed bör även en justering av förslaget i 10.5.3 om socialnämndens kontakt med rektor angående utredning övervägas. Nämnden tillstyrker 10.5.4 som innebär att fler hälsobesök än vad som görs idag ska erbjudas och att det ska ske i samband med placering av barn och unga men anser att förslaget behöver utredas vidare.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bedömer att förslagen innebär en höjd ambitionsnivå och skulle medföra ökade kostnader för Malmö kommun. Nämnden anser att kostnadsberäkningen är för låg då den utgår från en ideal situation vad gäller tidsåtgången för testning. Enligt nämndens bedömning kommer tidsåtgången för varje elev enligt förslagen vara större än i räkneexemplet samt att behovet av personal för testningen kommer att vara mer omfattande. Om regeringen väljer att gå vidare med förslagen i 10.5.2 och 10.5.4 måste även kompetensförsörjningen inom området beaktas eftersom det redan idag finns svårigheter med att rekrytera personal med rätt kompetens till elevhälsan.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret delar nämndernas bedömningar och har därutöver ett antal synpunkter och reflektioner.

Generella synpunkter

Stadskontoret bedömer utredningen som gedigen. Syftet med utredningen (att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid ska garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård) är angeläget eftersom brister i samhällsvården får allvarliga konsekvenser för placerade barn och unga och deras närstående.

5.5.3 Starkare rätt för barn och unga att komma till tals och framföra klagomål

Arbetsbördan inom socialtjänsten är en utmaning i många kommuner inklusive Malmö.

Stadskontoret instämmer i arbetsmarknads- och socialnämndens synpunkter men kompletterar förslaget till yttrande med markeringen att barn och unga ska kunna framföra synpunkter och klagomål trots hög arbetsbörda hos personalen.

7 Register över familjehem för barn och unga

Stadskontoret instämmer i utredningens bedömning att ett familjehemsregister innebär ett intrång i familjehemsföräldrarnas personliga integritet genom den kartläggning som sker av deras privatliv. Stadskontoret bedömer dock att detta är proportionerligt i förhållande till socialtjänstens samhällsviktiga uppgift och skyldighet att omhänderta utsatta barn och unga. Stadskontoret instämmer också i utredningens bedömning att registret bedöms nödvändigt eftersom det inte finns något annat alternativ för att uppnå samma nytta för barn och unga i samhällets vård.

Stadskontoret instämmer i utredningens inställning att referensmaterial inte ska registreras i registret. Att öppna upp för referenser i fritext medför en risk för att känsliga personuppgifter kommer att behandlas i systemet. Vidare föreligger risk för irrelevanta uppgifter i referensmaterial som ur ett dataskyddsperspektiv kolliderar med de grundläggande principerna om dataskydd, särskilt principerna om ändamålsbegränsning och uppgiftsminimering.

I avsnitt 7.6.3 föreslår utredningen att registret ska regleras i en lag. Stadskontoret delar den bedömningen särskilt med utgångspunkt i skäl som förutsägbarhet och legitimitet för registret.

10.5.2 Obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård

Stadskontoret noterar att grundskolenämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har olika uppfattning i frågan. Grundskolenämnden beskriver förtjänsterna med förslaget medan gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tar upp risker och redan pågående arbete. Stadskontoret tycker att bägge

uppfattningarna är rimliga och formulerar därför följande ståndpunkt i förslaget till yttrande:

”Malmö stad kan konstatera att det finns en utmaning med måluppfyllelse i skolan för barn i samhällsvård. Gruppen har generellt sett en lägre måluppfyllelse än barn som inte befinner sig i samhällsvård. Den föreslagna kunskapsbedömningen skulle kunna öka sannolikheten att rätt stöd sätts in i rätt tid vilket Malmö stad bedömer skulle kunna främja kunskapsutvecklingen och stärka likvärdigheten. Som Malmö stad redogör för nedan finns det dock redan idag goda möjligheter till kunskapsbedömning och Malmö stad ser därför inte någon uppenbar anledning till ytterligare reglering.”

Stadskontorets förslag

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslaget till yttrande och skickar yttrandet till Socialdepartementet.

Ansvariga

Susanna Jakobsson Enhetschef

Anna Westerling Ekonomidirektör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör